

ФРС
Ш24(4Укр)
П-75

БІБЛІОТЕКА
„ЖИВЕ СЛОВО“
Ч 2.

ПРИКАЗКИ
И ПОСЛОВИЦІ.

ВИПУСК II.

КИЇВ—ЛЬВІВ.
1923.

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

ФР
Шифр Ш24/44/1775 Инв. № 2719091

Автор _____

Назва Приказки и пословици
Вип. 2.

Місце, рік видання К. Севіт 1923.

Кіл-ть стор. 35 с.

-\\- окр. листів _____

-\\- ілюстрацій _____

-\\- карт _____

-\\- схем _____

Том _____ частина _____ вип. 2

Конволют пробл. для читача

Примітка:

27.03.02.

Решет

A581101-2

БІБЛІОТЕКА
„ЖИВЕ СЛОВО“
Ч 2.

ПРИКАЗКИ
И ПОСЛОВИЦІ.

ВИПУСК II.

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТОВСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

КИЇВ—ЛЬВІВ.
1923.

На галай—балай.

— Говорить таке, що ні лізе, ні тече: само ся волоче.

— Перевернув догори ногами.

— От плете: ні в пять, ні в десять.

— Горох з капустою.

— Не тямить голова, що язик лепече.

— Говорить, що слина до губи принесе.

— Наказав три мішки гречаної вовни.

— Згадала баба дівера, що добрий був.

— Згадала баба дівич-вечір.

— На городі бузина, а в Київі дядько.

Ні риба, ні мясо, а щось наче гриб.

— Ні причепити, ні прилатати, нікому дурно дати.

— Ні в кут, ні в двері.

— Ні в тин, ні в ворота.

— Ні шість, ні пять.

— Ні слави, ні памяти.

— Ні до печі, ні до речі.

— Ні вкинь, ні влий.

- Ні сюди, ні туди.
- Ні те, ні се, ні третє, чортзнащо.
- Ні Богові свічка, ні дідькові огарок.
- Ні лій, ні масло.
- Ані нашим, ані вашим.
- З того ні вари, ні пари.
- Ні соб, ні цабе.
- Ані до Бога, ані до людей.

Пропав, як Сірко в базарі.

- Пропав ні за цапову душу.
- Пропав, як руда миш.
- І собаки не брехали.
- Згиб, як сніг на весну.
- Згиб, як рак на сонці.
- Вхопила лунь.
- Як віл лизнув.
- Як у воду канув.
- Було та загуло.
- Димом пішло.
- Пішло за вітром.
- Пропав без знаку.
- Пропав безвісти.
- Пропав, як камінь у воді.
- Біс ся ним закосячив.
- Цілком пропав, як з мосту впав.
- Пропав, мов під сиру землю.
- Нема й чутки, як в яйці завмер.

Не вмер Данило—болячка задавила.

- Одна дьяка: що за рибу, що за рака.

- Все один чорт: що собака, що хорт.
- Чи совою в пень, чи совою в дуба, а все сові дуба.
- Коли не викинув, то випхав.
- Хоч правду говори, хоч бреши—виблю.
- І добре роби—біда, і зле роби—біда.
- Не повернешся—бють, перевернешся—бють.
- І сюди гаряче, і туди боляче.
- Не здох кінь, тільки Бог убив.
- Як не гуком, то буком.
- Хоч круть—верть, хоч верть—круть.

Пішов, як рак по дріжджі.

- Жвавий, як рак на греблі.
- Ледача шкапа скрізь припинки має.
- Пішов багачеві по смерть.
- Пішов, як за море по зілля.
- Зачіпила баба в пень, та й стояла цілий день.
- Пішли осла, за ним посла.
- Ні з чим не розминеться.
- Пішов—тільки б його по смерть посилати.
- Нехай та тривай—то не добрі люде.
- Звивається, як муха в мазі.
- По пошті на волах.
- Швидкий, як ведмідь за перепилицями.
- Пішов по канун, та там і втонув.
- Що він там, чортів сліпить, чи що?
- Пішов по масло та й в печі погасло.
- Поки знайде, то й сонце зайде.

— Жвавий, як жид мелстити.

І за холодну воду не візьметься.

— Байдики бє.

— От, баглаї бє.

— Береться, наче не своїми руками.

— В Бога день краде.

— Три святі в хаті.

— Як прийшли жнива, то й жінка крива.

— Як до череди гнать, то й п'яти болять.

— Як прялось, так спалось, а як перестала пр'ясти, то не хочеться й спати.

— Косити б косив, як би чорт косу носив.

— Він би робив, та в його рукави болять.

— Хто любить піч, тому ворог Січ.

— Ох, піч моя, піч! Коли б я на тобі, а ти на коні—славний би козак був з мене.

— Або ви, тату, в ліс по дрова, а я вдома, або я вдома, а ви, тату, в ліс по дрова.

Сидить, як засватаний.

— Сидить, наче в гаю.

— Так, як сьогодні привезений.

— Сидить, як квочка на яйцях.

— Сидить, як гриб у траві.

— Сидить, як морква в грядці.

— Сидить, як на турецькім казанню.

Сидить, як на шпильках.

— Сидить, як на жару.

- Сидить, як на терні.
- Сидить, як на ножах.
- Сидить, як пес на плоті.

Душа в пяти втікла.

- З переляку очкур луснув.
- Злякався, аж помертвів.
- Аж йому в литках застигло.
- Зздубів на місці.
- Аж в животі похолонуло.
- Так, наче на мене жаром сипнуло.
- Так, мов снігом сипнуло і волос шапку

підніс.

- Аж у душі похололо.
- І волос зівяв.
- Аж сорочка пополотніла.
- Заячий піт на мене вдарив.
- Дало му пуду.
- Має боя.
- Задню пасе.
- Боїться, як чорт ладану.
- Куме! сомома суне!
- Завзятий як перець, поки не вийде на ге-

рець.

— З тебе дух, а з мене переполох /каже переляканий тому, хто перелякав).

- Страше-переполоше!
- Не міхом полохає.
- То не з Грицьом справа.
- Тут не ладаном пахне.
- Се не переливки.

Дай, Боже, ноги!

- Ану, ноги на плечі, та й чухрай!
- Дав до лясу.
- Драла дати [або: дмухача, драпака, дріпка).
- Дмухнути драла.
- Спину показати.
- Ото драпонує! аж потилиця лиска.
- Тільки чуприна майорить.
- Курить, як чорт од какаріку.
- Покривсь.
- Куди видно (втікає)!
- Пятами наживав, аж залопотіло.

Пошив у дурні.

- Убрав у шори.
- Підвів під манастир.
- В свої чоботи хоче його взути.
- В постолі обути.
- Продав kota в торбі.
- Пришви пришив.
- Вивів його в поле.
- Продав пса за лиса.
- Підїхав його так, що тільки ушима стрепенув.

Опарився на молоці, та й на воду дмухає.

- Налякав міх, що й торби страшно.

- Полоханий заїць і пенька боїться.
- Кого гадвкусив, той і глиста боїться.
- Лякана ворона й куща боїться.

Не дужий бє, а сміливий.

- Без одваги зазнаєм зневаги.
- Де відвага, там щастя.
- Хто сі відважить, той переважить.
- Одважного куля минає.
- Думка пе воду, а відвага мед.
- Одвага й кайдани тре.
- Не закривай ока хоч перед ким!
- Вовка боятися—в ліс не ходити.

Не буде баба дівкою.

- З нього вже не буде людей.
- Не буде риба раком.
- Не буде з того дива ніякого пива.

Ходить, неначе три дні хліба не їв.

- Ходить, як припотень (сновигає).
- Ходиш, неначе гріх без душі.
- Таняється, наче злодій по ярмарку.
- Волочишся, як голодне літо.

Слабий, як учетверо мотуз.

- Хворий лежить, та без памяти хліб їсть.
- Третій день як лежить, а девятий хліб не влєжить.

- Його й довбнею не добеш.
- В Петрівку на льоду розчахнувся.
- Живіт болить, мабуть на піч кортить.

Розуміється, як Мошко на перці.

- Знає свиня—шанувавши сонце святее, образи святії й слуха ваші—що перець! вона каже, що то гречка!
- Знає смак, як жид у солонині.
- Тямиш, як свиня в дощ.
- Знаєш ти в гарбузові смак.

Видно пана по халявах.

- Майстра по роботі пізнати.
- Видно між ложками ополонника.
- Видно, що Ганна млинці пекла, бо й ворста в тісті.

Веремія крутити.

- Крутить, як чорт дорогою.
- Так колотить усіма, як вир водою.
- Як дідько в греблі.

Розпалився, як оса.

- Визвіривсь, як на батька.
- Часкіпався, мов на батька.
- Оце, як розгримався.
- Витріщився, як дідько.
- Мєрдується, як скажена пані.

- Приска, неначе сукно мочить.
- Підскакує, як зінське щеня.
- Дибка став.
- Як стане цапа.
- Мов та скаженюка.
- Так, як іскра на нього впала.
- Мов його окропом злив.
- Яка тебе муха вкусила?
- Муха йому на ніс сіла.
- Надувся, як півтора нещастя.
- Важким духом дише.
- Насупився, мов чорна хмара.
- Приміг би—проковтнув.

Не викликай вовка з лісу.

- Не клади пальця в огонь.
- Бережи вуха, щоб не вкусила муха.
- Сиди тихо, нехай спить лихо.
- Оглядайся на задні колеса.
- Береженого й Бог береже.
- Як є голова, то й носи здоров.
- Не грисуй соломи до вогню.
- Не стромляй пальців між двері, бо прищипнуть.

Затвердила сорока Якова, та все одно про всякого.

- Як з тобою толкувать, то треба ночувать.
- Свариться, наче за батьківшину.
- Ти йому плюй в вічі, а він каже—дош іде!

—Ти йому Оченаш, а він тобі від лукавого.

Що попові можна, то дякові зась.

—Знай, миня, стійло.

—Чие б гарчало, а чие б мовчало.

—А як би ти язика прикусив.

—Що голоза, то не хвіст.

—Що вільно панові, то не вільно Йванові.

Коли не Кирило, то не пхай туди рило.

—Коли не пп, то не микайся в ризи.

—Коли не коваль, то й руки не погань.

—Усякий Веремій про себе розумій.

—Не до тебе, галочко, річ.

—Не до тебе пилося.

—Не сунь носа до чужого проса.

Бідна ж моя голівонька.

—Аж ми голова ходором ходить.

—В голові, як у порожній стодолі.

—В голові, як на ярмарку.

—Здарило му до голови.

—Голова болить, аж ми очі заступає.

—Голова ми схне.

—Голова ми пухне.

—Голова ми тріскає.

В голові му горобці цвірінькають.

—В твоїй голові сім літ не метено.

- Ато кінська голова.
- Голова для паради.
- Голова, як гарбуз.
- Голова, як пень.
- Голова, як решето.
- Голова, як розбитий горнець.
- Голова, як свистун.
- Замакітрила му сі голова.
- На голову впасти.
- Пішов до голови по розум.

То голова!

- То світла голова.
- То попівська голова.
- То ще шибай—голова.

Прочухана дати.

- Окуляри втерти.
- Утерти кабаки.
- Ляща дати.
- Ляпаса дати.
- Почубеньків дати.
- Загилити в потилицю.
- Дати бухана.
- Дати стусана.
- Олю видавити.
- Строщити на дрізочки.
- А що, ззів ляща?
- А що, піймав облизня?
- Оперезав на всю масницю.

— Слуха джмелів.

— Губи та опеньочки, заходивсь пан-отець ко-
ло ненечки: як став молотить, так аж пірря
летить.

— Погладив проти шерсти.

— Ухопив за чесну гриву (чуприну).

— Списав спину, що й курці нігде клюнути.

— Облупив, як Сидорову козу.

Кричить, аж із шкіри вилазить.

— Кричить, наче на пупа.

— Верещить, як дідько.

— У крик кричить.

— Кричить, на десятій вулиці чути.

— Кричить, мов на печінки.

— Кричить, наче з нього чорт лико дере.

— Кричить, як скажений.

Котюзі по заслугі.

— Туди йому й дорога.

— Скотилась баба з неба, так їй і треба.

— Собаці собача й смерть.

— Оце тобі, бабусю, наука: не ходи заміж
за внука.

От тобі, Гандзьо, й книш.

— От тобі й раки!

— От і встереглись.

— От тобі й на!

- Оттака халепа!
- Така то вже okazія!

Люде собаки—чого не набрешуть!

- Люде злошать і смоляну кобилу.
- Дзвін десь виливається.
- „А, добрі горобці в молоці!“ — „Чи ти ж їв?“ — „Ба, ні! казав Басистий, що бачив Цимбалистий через дірочку, як жиди їли!“
- Казали дядько, що смачна булка з молоком, самі не їли, а бачили, як хтось на базарі їв.

Щоб я жила, що правда!

- Щоб я так на світі була!
- Хай у мене духу не буде!
- Та хай мені стільки болячок!
- А щоб же я тричі ляхом став! — „Стій, чоловіче, схаменись, чи ти вже скрутився?... не губи душі!“
- Щоб я до світа сонця не бачив!
- Щоб нас живими земля пожерла!
- А щоб мене до вечора на лаві положили.
- А щоб наді мною ворочи кракали!
- Бог мене вбий!
- Бодай би ж я неділоньки сзягї не дїж-пига, коли не правда!
- Сучий син буду!
- Присяй Богу
- Далєбі!

- Як і світ світом, а Бог Богом.
- Як сонце на небі!

Вашими устами та мед пити.

- Коли б твое слово та Богові в уші.
- Хвалить, як би медом мастив.
- Як по душі маслом.
- Як салом його помазав.
- Хороше черевики шие.

Бог святий знає, що з того буде.

- А Бог його зна!
- Смуток її зна!
- Морожа його зна!
- Вража його мати зна!
- Чорт його батька зна!

Хутко, як оком ізмигнуть.

- Ото летить, аж земля стугонить.
- Так біжить, аж земля дріжить.
- Аж земля гуде.
- В один мент.

Далеко, як оком сягнеш.

- Миля козацька (дапеко).
- Як на воловий рик (міра далека).
- Як штихом доткнуть (так близько).

На кінці язика.

- Не доходя минаючи.
- У ржі, на межі, на кривій березі.
- Сюдою-тудою, поза околицею.
- Де Рим, де Крим, а де попова груша.

Пусто—і духу н кого нема.

- Так пусто в селі, хоч голий біжи.
- Ізлудніло все.
- Хоч запали!
- Зосталися самі вишкварки.
- Ані же, ані на мотузочку.

Як кіт наплакав.

- Нема й на сміх.
- Як у зайця хвоста.
- Увесь хвесь.
- Що там—жмілька їх була!
- Багацько, як у голомозого чуприни!
- Миль-міль, як у Петрівку ягоди (де-не-де побачиш).
- З Антонову сльозу.
- Як шилом борщу.

Хоч греблю гати

- Багато як трави.
- До чорта (багацько)!
- Добіса!
- Як плаз пливе.

- Народу, як дим іде.
- Хмарою идуть людеі.
- Хоч ногою заткни.
- Найшло, як по воду святую.
- І курці носом ніде клюнути.
- Тіснота така, що й кийом не протиснеш.
- Бісова тіснота.
- На воловій шкурі не списав би.
- Цього дива,—аби хіть!

Через міру й свиня не зїсть.

- Через силу й кінь не повезе.
- Проти сили й в'л не потягне.
- І риба не пливе проти бистрі води.
- Крути та не перекручуй.
- Бреши та не забріхуйся.
- За много вже того доброго.
- За много два гриби в борщ.

Волом зайця не доженеш.

- З багна хліба не спечеш.
- З піску бича не викрутиш.
- Ликом пастернаку не викопаєш.
- Навздогінці не націлуватися.
- Вовка за вухо не втримати.
- Шилом моря не нагрієш.

Чуже горе—людям сміх.

- Голова вола не боліла, коли корова теля

родила.

- Кому весілля, а курці смерть.
- Чуже лихо за ласощі, а своє за хрін.
- Кішці смішки, а мишці слізки.

Поки мішки чують, поти шанують.

— Тоді любить і сват, коли добре має брат:
а коли бідний, то забуде й брат рідний.

— При добрій годині всі куми побратими.

— Як ся чоловік гаразд має, то й сусід буває.

— Люби мене в середу, а в неділю, як я уберуся, то може на тебе й не подивлюся.

— Не тоді лижи мені губи, як солодкі, тоді лижи, як гіркі.

— Як їдять та пють, так і кучерявчиком звуть, а попють. поїдять—прощай шолудяй!

— Як лихо, то й „ходи Петрихо“, а як пють та їдять, то на Петриху не глядять.

— Коли сь бідний, не знає тя й брат рідний.

Лучче живий хорунжий, ніж мертвий сотник.

— Лучче маленька рибка, як великий таракан.

— Лучче нині горобець, як завтра голубець.

— Як мать сліпу кобилу видіти, так краще пішки ходити.

— Як на сухоземно, то нехай ліпше в мішку стоїть.

— Я погано орати, то ліпше випрягати.

— Як з лихим квасом, то ліпше з водою,
аби не з бідою.

Жарти жартами, а хвіст набік.

- А щоб ти скис!
- Мертвий би, здається, зареготав.
- Щоби ся збув! За тобою кишки піврати.
- Ідять тебе блохи та кусають (на скалозуба).

Аж за боки брався (так реготав).

- Оце хлюпочеться
- Заливається, як пан сироваткою.
- І ця сміється: щось веселе ззіла.
- Розсміввся так красно, як би пекла не хотів.

Бодай тебе квочка вбила.

— А, сякий—такий, сухий та немазаний! (з ласкою,
найрадше до дітей).

- А, ідять вас мухи!
- А матері твоїй хрін!
- А, матері твоїй книш.
- Бодай тя качка копла!
- А, бодай вас качки ззіли!
- Бодай вам гарбуз отелився!
- А, бодай же вас, бодай!
- А, бодай-ес непутані блохи пасти гонив!
- Бодай ти сі жида приснив.
- А, бодай тобі ні дна, ні покришки.
- Бодай ви сі на гарбуза задивили (дівка

каже парубкові).

- А, батькові твоєму печений гарбуз.
- Нехай тобі **аби-що!**
- Хай він скисне на нутрю.
- Хай їй жаба!
- А матері твоїй ковінька!
- Гарбуз твоїй дині.
- Тю на твого батька (до дурного).
- Цур тобі, пех тобі!
- Нехай на тебе каз найде!
- Та нехай всни викажуться, не займай їх!
- Круть верть, та й геть.
- Бодай тебе коцюба побила.

Лайка—не бійка.

- Лайся—лайся, а бити—купити.
- Не бий, бо пробеш.
- Що за що, а руки за пазуху.
- Губою, що хоч плети, а руки при собі тримай.
- Не давай рукам волі.
- Дай рукам волю, сам підеш у неволю.
- Не добре, як що такеє, посварись тільки, словами покартай його, а не бий.

Оттак, матінко, лихії люде, як напало на мене семеро перекупок, то ледве одгризлась.

- Лаяла—лаяла, насилу ціле село перелаяла.
- Лає на чім світ стоїть.

- Вилаяв, як собаку.
- Бодай тобі заціпило!
- Якої лихої години.
- Ти якого гаспида индичишся?
- Хиба тобі повилазило?
- Ой, ти крутиш, веремію, а я б сказав, та говію.
- Щоб тобі світ замакітривсь!
- Бодай йому повилазило!
- Бодай їм баньки посліпило.
- Щоб ти на милицях пішов!
- Бодай тебе грець вимивав!
- Щоб тебе лунь вхопила!
- Нехай тебе лизень злиже!
- Чортів жевжик!
- Чертове кодло!
- Бісова челядь!
- Чортова мацапура!
- Чортів хрещеник!
- Се ще чума бечдерська!
- Ляцький сину!
- Біс батька знащо!
- Собі на безголова!
- Шукай собі або глибоко: води, або високої гиллі.
- Щоб тебе взяло та несло поверх дерева!
- Бодай ти не знав, що сьогодні за день!
- А щоб ти ходив, як води ходять!
- Щоб воно тобі запалось!
- Щоб тебе горою підняло!
- Щоб тебе волами возили, а граблями во-

лочкили.

— Щоб його смуток узяв!

— Смуток би на тя темний та чорний впав
—не до вас кажучи.

— Побилаб їх морока!

— Щоб тебе чорний бог убив!

— Побий тебе лиха година!

— Стонайцять чортів йому в хвіст!

— Сто копанок дідьків йому в голову!

— Бодай тебе той був знав, що трясє очере-
ретами.

— Щоб ти не діждав сонечка праведного
побачити!

— Щоб над тобою світ не світав і сонце
праведне не сходило.

— Хай його побе те, що в хмарі гуде.

— Щоб ти луснув!

— Бодай його кошло з накоренком перевелось!

— Щоб тебе понесло поза вітряками!

— Щоб тебе поховали на ростаннях!

— Бодай нагло зслиз!

— Земля б його святая не приймала!

— Щоб тебе побило, потемніло на путі, на
дорозі й куди ти повернешся лицем своїм. Щоб
тебе било, як горох при дорозі, та як птиця по
дереву беться.

Витайте, гості до нас.

— Гість в дім, Бог з ним.

— Гість першого дня золото, другого срібло,

третього мідь, а четвертого до дому їдь.

— Господи, Боже, чи мав ти коли гостей?

— Ліпший свій гість, як чужих шість.

— Любиш в гостях бувать, люби ж гостей приймать.

— Непрошений гість гірше татарина.

— Коли йдеш у гостину, бери хліб у торбину.

— Искра до покуття спажнула [гості будуть].

— Не в чім жітка лапу лизала—аж гостя кзала.

— Любого гостя весною частують медом, а в осени молоком.

Якраз батька в лоб.

— Попав пальцем у небо, стромляй далі.

— Вцілив, як кулею в пліт.

— Бовтнув, як жаба в болото.

— Вирвавсь, як заїць з конопель.

— Вискочив, як козак з маку.

— Не туди стежка в горох.

— Як пугою по воді.

— Піймав куцого за хвіст.

Утік, не втік, а побігти можна.

— Знайшов, не знайшов, а помацати можна.

— Де був, то був, аби дома ночував.

— Купив, не купив, а поторгуватись можна.

Не вродив мак, пробудем і так.

— Не будуть за ним дзвони розбиватись.

- Хиба тільки світа, що в вікні.
- На наш вік ще буде.
- Чи одна сорока білобока.
- Не буде Галя, буде другая.
- Обійдегься Паска й без шафрану.

Велике диво, що в церкві піп.

- Ото велике свято, що в церкві Клим.
- Не бачила ковалиха цвяшка.
- От не видів, та й очі витріщив.

Диво—не решето: багацько дірок, а нікуди вилізти.

- Не велике диво, що баба пупа завяже.
- Диво—на березині бруньки.
- Знаємо й без попа, що в неділю свято.
- Ото диво, що чорна корова біле молоко дає.
- Ото мені диво, що петься пиво.
- Диво, що в пана жінка хороша!
- Велике диво—опеньки!
- Яка диковина, що собака кована.

Розуй очі.

- Люльки шукає, люлька в зубах.
- Витришки ззів (прогавив).
- Як оце він промотав?

Під лежачий камінь і вода не біжить.

- Не взявшись за сокиру, хати не зробиш.

— Печені голубці не летять до губи.

— Боже, поможи, а сам не лежи.

І чортові треба часом свічку запалити.

-- Де не можна перескочити, треба перелізти.

— Де сила не візьме, треба розумом надточити.

— Перед пеклом і чорта треба просити за кума.

— Де не стає вовчої шкіри, настав лиса.

— Не вважай на врожай — гречку сій, то хліб буде.

— Добре й принадобиться.

Воно таки на діло закандзюбилось.

— Се як віл у ярмі: як не випряжеш — не випряжеться.

— З шкіри виринає — так робить!

— Працює, як чорний віл.

— Везе, як борозенний.

— Аж очі йому рогом лізуть.

— Працюємо до самого поту.

— Напинав пуда.

— Узявсь за діло, як воша за тіло.

Погано, Тетяно!

— Погано вража баба скаче, та ще й довго!

— Бочка меду, та ложка дьогтю.

- Справа коло дядькового воза.
- Не до шмиги.
- Аж пальці знать.
- Курам на сміх.
- Казна—як!
- Як лихому на шкоду.
- Таке гарне, як ти дівка [до молодиці].
- Стань, подивися—плюнь, та й оступися.

Дороге яєчко к Великодню.

- Дорога ложка до обіду.
- Не тоді хортів годувать, як на влови їхать.
- Не тоді коня сідлати, як треба сідати.

Як випили варенухи, то й загули. як мухи.

- Як ті п'яниці щодня,—добре, що ми по-привикали.
- А ну-те з білих ручок.
- По цій мові та буваймо здорові.
- Випийте по другій, щоб на одній не скакали.
- На трьох же не їздять.
- Та візьміть хоч в руки.
- Випем по повній, щоб наш вік був довгий.
- Дай, Боже, щоб усе було гоже.
- Щоб наші діти так вибрикували (бризкаючи з чарки недопите на стелю).
- Прощай, розуме, завтра побачимось.

— Як не бешся, а к вечеру напешся.

— То недужого питають, а здоровому наливають.

— Тільки й нашого, що ззіє та випив.

— Перший килішок як по леду, другий як по меду, а за третій не питай, лиш давай.

— Три з перцем, три без перцю, а три таки так.

— Напиймося тут, бо в небі не дадуть.

— Пий—умреш, не пий—умреш, ліпше вже пити й умерти.

Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка.

— Хто не пе до дна, той не мислить добра.

— Пий до дна, щоб очі не запали.

— По нашому українському звичаю треба пити горілку до чаю.

— Помершим душам царство небесне! батькам, матерям, братам, сестрам, діткам маленьким... нехай легко згадзється нашому сватові (або: кумові), а нам пошли, Боже, вік і здоровля, щоб цей празник одпровадить, нового року (або: Водохрець і т. п.) діждать легенько і веселенько в мирі-покої з нам здоровими. Будьте здорові!.. а будь здорога стара, діти (промовляється за першою чаркою).

— Щоб Господь родив пшеницю і всяку пашницю, щоб діждали жать, і споживать, і людам честь воздавать (господиня).

— Будьте здорові, будьте здорові! будь здорова, стара! даруй, Боже, щастя, долю, хліба вволю, а хліба найбільш! а до хліба посилай, Боже, капусту, буряки, огірки—щоб діждали садить і поливать, а після в добрім здоровлі поживать (за другою чаркою).

— Роди, Боже, хліб, а до хліба опеньки (себто: мясо), щоб до стожка ходили (до мяса пють).

— Прискоряй, Господи, Божу росу, щоб жорновки доїлись [до молока].

— Будьмо!

— Від краю до краю усім добра желаю!

— Із ваших рук, щоб діждали онук (свати, плучи).

— Будьте здорові, як бурі корови, а я буду пить, як черкаський бик!

— Пошли вам, Боже, здоровля, та з неба дощ, та хліб, та цвіт, та всячину!

— Роди, Боже, жито, пшеницю, а в запічку діток колицю.

— Нехай йому так легенько гикнеться, як павині віря об воду торкнеться.

— Аж чуприна курить (так випив).

— Пяний, як квач.

— Язык, мов повстяний.

— Підтоптавсь.

— Пяний, як швець.

— Пяний, як ніч.

— Хоч візьми та й викрути.

— Пяний, як земля.

- У пяти вступило.
- Залив очі.
- Бач, як качки заганяє.

Козацький мороз.

- Сніг, мов з рукава.
- Хоч вовків ганяй.
- Аж дух захоплює.
- Такий лід, хоч гармати коти.
- Загрівся, як циган у ятері.
- Оце зашпари зайшли в пальці.
- Димиться, що й світа Божого не видно.
- Вікна посивіли.
- Замурувало вікна, що й світа не видно.
- Нині день—година (в зимі).
- Зимова днина така: тень, тень, та й минув день.
- Вже зимовим вітром повіяло.

Погана доба настала.

- На дощ заноситься.
- Завіялось небо хмарами.
- Місяць обгородився /хмарами/.
- Замрячлося на світі.
- Заслотило ся не на день.
- Гори ся курять, слота буде.
- Там такі дощі перуть, що світа не видно.
- Дощ іде, як відром лляє, а з стріх біжить як цівкою.
- Грають води як в Дунаї.

- Град аж стогне в хмарі.
- Гремить, аж вікна дзеленькотять.
- Господь золотою різкою свариться (грім з блискавкою; кажуть до дітей, щоб не пустували).

Місяць настав на погоду.

- Днина, як злото.
- Так тихо, хоч мак сій.
- Такий звар, що дихати не дає.
- Пече такий пік.
- Ніч така тиха—ніщо не щововкне.
- Ледве на день зазорілося.
- Щей й на світ не благословилося.
- Ще й на день не заноситься.
- Ще чорти навкулачки не бились.
- Гук іде— тепло буде: журавель закручав та й мороз прикликав.
- Бабське літо.

Не далеко то Україна.

- Гай, гай! добрий край, та лиха година з вами!
- Біда Україні! і відтіля гаряче і відсіля боляче.
- Панувала і я колись на широкім світі.
- Про Київ не жахайтесь, Волиня пригортайтесь, а Покуття тримайтесь.
- Бють не ляхи, а наші гріхи.
- Оттак! славу під лаву.
- Хто бись глядів по всій Україні, добра не

знайдеш.

— Лихая година настала! бувало, як кого бють, то й нас зовуть.

Бере живий жаль, як згадаєш старо вину.

— Минулися ті роки, що роспирали пироги боки.

— Як жили наші діди, то не було їм зовсім біди: бувало глек варенухи наберуть, та сидючи пють, та як ті мухи гудуть: а як нам прийшлося, жить довелось—усе лихо до купи сплилося.

— Князь Борис усе плуги ковав та людям давав.

— Романе, Романе! лихим живеш—Литвою ореш.

— Ог Богдана до Йвана не було гетьмана (Хмельницький—Мазепа, 1657-1687).

— Висипався Хміль із міха та показав ляхам лиха.

— За старого Хмеля, як людей була жменя.

— Відний, відний, пане Степане! не попав, небоже, на Запороже, не найшов гаразд шляху (Жовті Води).

— Еи, ти, деду Хвирлію, продай нам олію (про фірлея—регіментаря під Збаражем)!

— Пане Вишневецький, а нумис виведи танчик по-німецький.

— За Хмельницького Юрася пуста стала Україна, звелася, за Павла Тетеренка— не поп

равиться й теперенька.

— Мазела в Полтаві подавивсь галушкою.

— Іван носить плахту, а Настя булаву [про гетьмана І. Скоропадського й його дружину Настю).

— Оттак Вовчок жене ляхів повчок.

— Славний козак Максим Залізник—славнішшеє Запоріжжя.

— Знає об тім Головатий Антін: він нам голова, він наш батько—він нам поголив голови гладко.

— Ой, ти, мати, Катерино, що ти з нами ізробила! що край гарний та веселий та й занастила.

— Слава не поляже; не поляже, а розкаже, що діялось в світі, чия правда, чия кривда і чиї ми діти.

**Мені так між ворогами, як тій кри-
ниці між дорогами.**

— Великий ворог як у себе вдома так і в своїм роді.

— Як ти тішишся, вороги смутяться.

— Поти ворога мати не будеш, поки його своїм хлібом не нагодуєш.

— Ворога хлібом та сіллю карай.

— З ворога примиреного, жида хрещеного, вовка годіваного—добра не буде!

Москаль не свій брат.

— Москва на злиднях збудована та й злид-

нями годована.

— Ну, хлопці! Його пора в москвою послати—там, з його буде пан (про лидащо).

— В Москву з грошима, з Москви з вошима.

— Чортзнащо в лаптях та й то москаль.

— Москаль козака як раз очулить, а москаля й чорт не обдурить.

— Москаль ликом вязаний та й у ликах ходить та й всіх у ликах водить.

— Московський час, як жидівське зараз.

— Москалики, соколики, позвідали ви наші волики, а як вернетесь здорові, то поїсте й корови.

— Від москаля поли вріж та тікай.

— Від чорта відхрестишся, а від москаля не відмолишся.

— Москалеві геди як трясці, а все бісом дивиться.

— Москаль з бісом порадилися та й на лихо понадились.

— „Тату, тату! лізе чорт у хату!“—Дарма, хоч два, аби не москаль.

— Тоді мабуть москаль красти перестане, як чорт молитись Богу стане.

— Коли чорт та москаль що вкрали, поминай як звали!

— На вовка промовка, а москаль кобилу вкрав.

— Ти, москалю, добрий чоловік, та шинеля твоя зледій.

— Коли москаль каже сухо, то піднімайся

по вухо.

— З москалем дружи, а камінь за пазухою держи.

— З москалем бувай, а камінь за пазухою тримай.

— Варив чорт з москалем пиво, та й солоду відрікся.

— „А багато, доню, людей у церкві?“ — Людей, мамо не було нікогосінько, тільки самі за себе москалі, що й голки не було б де встроїти.

— Нехай що хотять роблять: я знаю, коли робитиму їм добро, то й вони колись охануться* — Еге! Не вважай! сказано: „Москаль на сльози не вдаря, то тах і вони.

— Їв би москаль сало, та ба!

— Москаль ззість (лякають дітей).

Правда що ми ходили дещо й гугорили прощо; тільки коли я хоч що або абощо, то нехай мені чортзнащо-от що, а не то що! а ви кажете, щоб я там що-що, або абощо... (В селі покрали коней, а ночліжники бачили, що такі то щось ворожили коло коней й нишком балакали. На допиті в паня вони й відповідають).

ВИДАВНИЦТВО
= С. У. Д. =

ВИПУСТИЛО СЛІДУЮЧІ КНИЖКИ:

1. **Свій.** Як забезпечити своє право на відшкодування за понесені втрати підчас походів на Україну різних чужинецьких військ.
2. **Проф. Ейхельман.** Проект конституції—основних державних законів—У. Н. Р.
3. Статут Національного Союзу Української Державности.
4. С. У. Д. Зшиток №1.
5. **Галина Журба.** Меланка [щедрівка 1922 р.]
6. Економічний Збірник ч. 1.

Бібліотека „НАРОДНИЙ ТЕАТР“:

ВИЙШЛИ З ДРУКУ:

1. **Васильченко.** Куди вітер віє. (Вичерпано).
2. **Васильченко.** На перші гулі. (Вичерпано).
3. **Яновська Л.** На сіножаті. (Вичерпано).
4. **Тогобочний.** Борці за мрії.
5. **М. Старицький.** Як ковбаса та чарка—то минеться й сварка.

ГОТУЄТЬСЯ ДО ДРУКУ Й НЕЗАБАРОМ ВИЙДЕ В СВІТ:

- Ф. Крушинський.** З свіжого минулого. [Мої спогади]. том I. Рік 1919-й.